

BLEKINGE GILLE I STOCKHOLM
-
kortfattad historik

BLEKINGE MUSEUM 2003

Innehåll

Blekinge Gille i Stockholm – kortfattad historik	3
Det äldre Blekinge Gille 1904–1920	3
Det yngre Blekinge Gille 1935 -	5
Övriga Blekingegillan.....	9
Blekingegillan idag	10
Källor och litteratur	11
Appendix.....	12

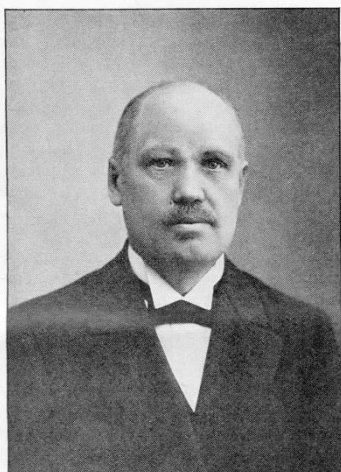
Blekinge Gille i Stockholm – kortfattad historik

Det äldre Blekinge Gille 1904–1920

Det äldre Blekinge Gille stiftades den 3 januari 1904, och tog sin början den 22 november 1903 då i Stockholm ett hundratal blekingar på initiativ av navigationsläraren löjtnant Albin Pettersson samlades i hotell Reisens festvåning för att överlägga om bildandet av den förening som skulle få namnet *Blekinge Gille*. Ett givet syfte med gillet var naturligtvis nöjet av samvaro med landsmän och upplivande av minnen från hembygden, men också att *i mån av tillgångar med råd och dåd bistå landsmän, som därav kunna vara i behof*, detta genom den understöds-kassa som enligt stadgeförslaget skulle inrättas.

Berättigad till medlemskap i gillet var envar född eller uppfostrad i Blekinge. Medlemsantalet var år 1905 något över hundra, för att sedan sjunka till 50–60 medlemmar. Länets storlek och befolkningssammansättning återspeglades naturligtvis i gillet, vars medlemmar ganska tydligt representerade medelklassen. Gillet hade en klart uttalad egalitär profil i det att en grundsats var att *hembygdens söner och döttrar skulle vara lika berättigade till medlemskap i gillet*. Således avvisades med stor skärpa omkring 1912 ett förslag från gillet äldre ledande medlemmar att gillet skulle ombildas till en förening för endast män.

OTTO ELMGREN
Gillet skattmäslare till april 1907, sedan ordf.

ALBIN PETTERSSON
Gillet upphovsman. Ordf. till april 1907.

Det äldre gillet högsta styresmän kom endast att bli två; Albin Pettersson som var ordförande 1904–1907 och efterträdaren fabrikören Otto Älmgren, ordförande 1907–1920. Bland de annars mestadels prosaiskt borgerliga näringarna i styrelsen syns också ett mer spännande yrke; *detektivöverkommisarien C.A. Chrona* bördig från Lösen.

Blekinge Gille skulle i tidens anda vidmakthålla och stärka intresset för hembygden, detta genom föredrag över blekingska eller "blekingskt-fosterländska" ämnen. Gillets främsta högtidsdag kanske kan ses som ett uttryck för detta; nämligen den 26 februari, årsdagen för freden i Roskilde 1658 då Blekinge förenades med Sverige. Som *detta våra hävders värdefullaste minne* kom Roskildedagen att bli gillet viktigaste och mest betydelsefulla festdag, där i synnerhet 250-årsdagen 1908 firades med väldig pompa och ståt. Roskildedagen bevistades ofta av gillesledamoten och landshövdingen greve Axel Wachtmeister.

En annan betydande högtidsdag var den 3 januari, då julfest firades till åminnelse av den dag då gillet konstituerades. Julfesten gavs gärna en nostalgisk blekingeprofil, och var i främsta rummet avsedd för barnen.

Blekinge Gille hade i jämförelse med andra landskapsgillen ett ringa medlemsantal vilket också medförde starkt begränsade tillgångar. För att stärka kassan hölls i november en fest i form av en marknad eller konsertafton, detta då gillet ganska låga årsavgifter som regel inte täckte förvaltningskostnaderna. Behållningen tillföll till stor del understöds-kassan, och vid varje sammanträde togs kollekt upp för detta samma ändamål. Ur kassan försträckets då och då insamlade medel *till hjälp åt behövande landsmän*. Vid gillet möten bestods ofta muntration av medlemmarna själva i form av mycket omtyckta tablåer.

Det patriotiska och fosterländska fann också sin form i tiden då Blekinge Gille med given självklarhet medverkade i *Bondetåget* 1914, som blev till en stor dag för gillet. Vägledare mötte i Östergötland resenärerna från hembygden. Klubbmästaren och arkivarien Ruben Theander var landskapsvärd för de i tåget deltagande 600 blekingarna. De 300 som inte var bjudna på supé på slottet fick i stället supera på Hotel Reisen på Blekinge Gillens bekostnad.

Det äldre gillet avsomnade 1920, utan i arkivmaterialet närmare angiven orsak.

Till högtidlighållande af
den *glorieuse victoria* och härliga fred,
i kraft hvaraf
BLEKINGE, SKÅNE, HALLAND OCH BOHUS LÄN
kommo för evärdelig tid under
SVERIGES KRONO,
samblas 26 *februarii* 1908 vid pass 10 om aftonen
BLEKINGE GILLE
samt med andre gode Svenskar
till festmål och fågnad
efter denne *dessein*:

1. Aftonmål af kall och varm mat med vijn och annor dryck.
2. Gästerne tilltalas med goda önskingar.
3. Under festmålet göres ock reda för dagens öfver allan mätto stora märkelighet.
4. Därefter sjunges dels samfällt, dels ock enbart af gode sångare.
5. Andre skålar må ock utbringas.
6. Efter måltiden må glammas och dantsas.
7. Allsköns ährbar lustighet intill kl. 2 på natten.

— — — — —

BLEKINGE GILLES FESTPROGRAM HÖGTIDSDAGEN 1908.

BONDBRÖLLOPSTÅGET I BLEKINGE GILLE DEN 30 NOVEMBER 1907.

Det yngre Blekinge Gille 1935 -

Den 10 april 1935 hölls å kaféet Kammakaregatan 22 i Stockholm ett möte som skulle bli det yngre gillet allra första sammanträde, om än ett föga formellt sådant. Ändamålet var att söka bilda en sammanslutning av blekingar i huvudstaden, detta efter initiativ av fru Dagmar Lindström som annonserat i Stockholmspressen, och därvid erhållit ett 60-tal svar från intresserade provinsbor. Det yngre Blekinge Gille kunde således rekonstrueras den 26 april 1935, och ett konstituerande sammanträde hölls onsdagen den 22 maj å restaurang Piperska Muren. Pressen kunde nu rapportera att *Gammalt gille reser sig åter*.

I likhet med det äldre gillet skulle den nystartade föreningen vara en samlingspunkt i Stockholm för blekingarna, och verka som en sammanslutning för dem som härstammar från Blekinge, men är bosatta i Stockholm med omnejd. Intresset för Blekinge och dess natur och kultur skulle väckas, och förbindelserna med landskapet främjas. Kort sagt skulle det rekonstruerade Blekinge Gille öka kunskapen om och stärka sammanhållningen kring hembygden. Kvar från det äldre gillet fanns också tanken att *i mån av tillgångar med råd och dåd bistå landsmän, som därav kunna vara i behov*.

Enligt en uttalad men inte skriven regel skulle det nya gillet vara opolitiskt, något som kanske inte hade varit fullt lika klart i förfluten tid.

Medlemskapet i det yngre gillet framstår i viss mening som lite mer informellt och lättsamt än i det äldre gillet, då gillet nu också var öppet för *andra vänner till Blekinge*, ursprung eller bakgrund i länet var alltså ej längre någon nödvändighet. Gillet stod i princip öppet för envar som godkände och gillade föreningens ändamål.

Efter de första något oparlamentariska mötena formerade sig det nystartade gillet nu snabbt till en mer formell organisation med interimsstyrelse, verkställande utskott, nöjeskommitté, klubbmästare, kassaförvaltare, arkivarie, skattmästare och andra för föreningslivet nödvändiga tjänstemän.

Förslag till medlemsnål 1936

Det äldre gilletts medlemsnål, före 1920

Föreningen var inte tänkt att ses som en fortsättning på det äldre gillet, utan som en helt ny organisation där det äldre namnet kom att bibehållas. I praktiken övertogs det äldre gilletts stadgar mer eller mindre oförändrade, och inflytandet från det äldre gillet var nog så påtagligt. Genom de bägge bröderna Albin och Ruben Theander som båda varit verksamma i det äldre gillet, och som nu ingick i den nya styrelsen, fanns en länk till det förflutna.

Gilletts förste ordförande kommandör Björn Holmgren och vice ordförande civilingenjör Ragnar Schlyter kom att stå som begynnelseens mångåriga portalfigurer.

Under denna ledning samlade sig gillet också snabbt till ett kraftprov - Skansens Blekingedag den 20 juni 1936 som anordnades av Blekinge Gille blev en stor framgång med 25 000 besökare. I programmet ingick "lövmarknad" inspirerad efter den i Karlskrona, blekingskt bröllopståg och tal av själve Fabian Månsson, ja allt vad blekingskt

är från blekingedräkt till kroppkakor. Omslaget till publikationen *Blekingedagen* ritades av blekingekonstnären Gunnar Torhamn.

Föreningslivets sällskapliga och festliga del kulminerade gärna vid årsmöten och högtidsdagar.

Som gilletts högtidsdag övertogs från den äldre föreningen Roskildedagen den 26 februari, då också allmänt årsmöte hölls. Med årstidernas växling hölls vår- och höstfester, där i synnerhet Luciafesten kom att bli en avhållen tradition. Lucia förärdades varje år en luciagåva i form av ett i Blekinge förfärdigt smycke.

BLEKINGE GILLE I STOCKHOLM
LUCIAFEST
Fredagen den 10 december 1943 kl. 19,30
på Nyloftet, Skansen.
med dopp, sång och musik, pris kr. 3.— (servis medräknad)
or sjunga. Lucia, som utses genom lotning bland förnorna,
sedvanligt sätt ett Luciasmycke, tillverkat i Blekinge.
Efter kaffet **DANS**.
i Stockholm medlemmar ha inbjudits. Tag med frun eller maken
tar av nya medlemmar mottagas även av skattnästaren, signat.
31, tel. Järnvägen 321, dit även ändrad adress kan anmälas.
och adress till Blekingar i försäkringsringen för vår, blivande
Postbox 4012, Stockholm 4. Postgiro 38513. Årsavgift 3.— kr.
STYRELSEN.
vt omgående eller senast den 8 december.

Festligheter och evenemang var även annars många; julfest med fiskdamm för barnen, vårbaler, gåsmiddag, utfärder och utflykter, föredrag, barnfester, kostymfester och gökotta kan vara ett axplock. Möjlighet att besöka hembygden ordnades i form av s.k. billighetsresor till Blekinge.

Samkväm hölls gärna under otvungna former. 1938 introducerades med stor entusiasm och fullständig enighet "Lambeth Walk", efter en liten privatföreläsning. 1943 bildades gillet

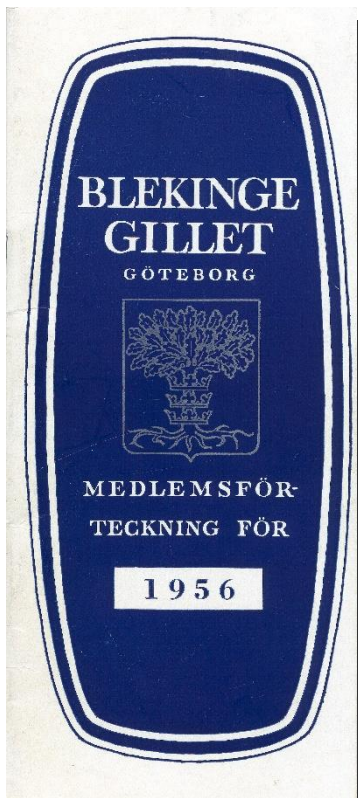
Björn Holmgren i vanlig miljö på gillet i Stockholm samkväm

Damsektion som bedrev filantropisk hjälpverksamhet och sydde och samlade åt behövande barn i Blekinge. Detta samma år 1943 hade Gillet rekryterat 350 medlemmar bland huvudstadens ca 11 000 blekingar.

Kriget kastade annars sin skugga också över gillet; året 1940 omvandlades föreningens högtidsdag den 26 februari till *Finlandsafton* till förmån för de evakuerade barnen i Finland. Gillets damer stickade också flitigt till Finlands soldater.

Som ett stöd för blekingefödda konstnärer anordnade Blekinge

Gille år 1945 den välbesökta konstutställningen *Blekingarna* på Galerie Moderne, där Erik Langemark var en av utställarna.

Övriga Blekingegillan

Man kan knappast beröra Blekinge Gilles historia utan att också något nämna övriga blekingegillan i landet. När Blekinge Gille firade sitt 10-årsjubileum 1945 skedde det i en stämning av en väckelse av hembygds känslan, där gillet i Stockholm nu stod i förbindelse med blekingegillan på andra orter, och således verkade sammanhållande. En administrativ yttring av detta förhållande var att Stockholmsgillet ansvarade för att föra matrikel över blekingegillan i hela landet, allt efter gillessekreterarnas rapporter.

Det yngre Blekinge Gille kom därför att stå i nära förbindelse med *Blekinge Musei- och Hembygdsförening*, i vars årsbok *Blekingeboken* gillet årsberättelser infördes. Flertalet gillan var också medlemmar i musei- och hembygdsföreningen.

De olika gillena utvecklade ofta sina egna skilda traditioner och karaktärer, där några kanske snarare skulle kunna kallas kamratföreningar. Folkvandringstidens *Heruler* med legendens anknytning till Blekinge dyker här och var upp med närmast skämtsam eller studentikos ton, som tex i Kalmar Blekinge Gille som ståtade med såväl *Överherul* (ordförande) som *Skrivareherul* (sekreterare), Karlskronaföreningen *Herulerna* i Stockholm och Arvika Blekinge Gilles *Hedersherul*, och där gillesmedlemmarna tecknade sig *friborna herulerättlingar*. Detta gilles främsta högtid var för övrigt *Gåsablottet*, eller gåsmiddagen.

Gillenas livskraft och verksamhet har varierat kraftigt under åren, pendlande i stiltjens och återhämtandets vågdalar. Föreningarna har varit starkt beroende av engagerade ledamöter; vid Stockholmsgillet nybildande 1935 ansågs det att orsaken till det äldre gillet borttynande närmast stod att söka bland timade dödsfall inom den äldre ledningen för gillet, och bristande intresse och aktivitet hos de yngre. Den snabba utvecklingen av moderna kommunikationer medförde att landskapsgillena inte längre spelade samma roll för kontakten med hembygden.

Samhällets förändring och ändrade sociala umgängesmonster trängde sig naturligtvis också in i gillenas värld. 1958 fick *Du-reformen* sitt genomslag i Stockholmsgillet, och tilltalsordet ledamöter emellan klubbades för framtiden till *Du*, något som inte alla så lätt kunde vänja sig vid.

Protokoll och årsredovisningar talar med åren sitt tydliga språk; det blir allt svårare att samla det minskande antalet medlemmar till aktiviteter. Ett ökat jäkt i samhället och konkurrens med andra föreningar är också skäl som anförts. Växjögillet menade år 1961 att *inte minst TV, som gjort sitt intåg i våra bygder* haft en negativ inverkan. Sundsvallsgillet traditionella luciafest för barnen året 1956 fick ställas in *mest på grund av brist på barn i lämpliga åldrar*. Föreningar med karaktär av kamratföreningar påverkas också naturligt nog och oundgängligen av tidens framfart.

Allt medförde att många gillan med tiden endast existerade till namnet, eller helt upphörde.

Blekingegillen idag

Enligt uppgift i artikel i Blekinge läns tidning hösten 2003 finns Blekinge Gille idag på sju orter; förutom i Stockholm bland annat i Göteborg, Linköping, Växjö och Kalmar. Dessa gillen skall åtminstone delvis ha karaktär av nätverk för affärsbekanta.

KARLSKRONA
Blekinges företagskämpe
Lars Andersson, 62, i Karlskrona lockar hem utflyttade 40-talister som vill satsa på något nytt.
Han ska råda bot på arbetslösheten. 1 000 personer som flyttar hem skapar minst 300 jobb har han räknat ut.

Första svepet för att värva återvändare blir i Skåne. En inbjudan har gått ut till Blekingevännerna i regionerna Malmö och Hässleholm.

Dit anländer Lars Andersson i sällskap med representanter för näringslivet, Ingemar Lönnbom, som är historieberättare, journalist och författare, samt fotbollsliganden Roland Sandberg, som har sina rötter i Tornåkra utanför Karlskrona.

Två nostalgiträffar
Den första nostalgiträffen blir i Hässleholm den 2 december. Den andra träffen blir i Malmö den 3 december.

För åtta år sedan började Lars Andersson att snoka reda på människorna som hade flyttat ifrån länet. De flesta flyttade ut under 1960- och 70-talet för att skaffa jobb och många av dem har sina föräldrahem kvar som sommarställe i Blekinge.

Satsa på något nytt
- 80 procent av de utflyttade är välutbildade. Många har tjänat bra med pengar och en del vill fortsätta på arbetsmarknaden. De vill kanske satsa på något nytt som egna företagare och samtidigt har de hemlangtan till Blekinge. I Danmark kallas den här ålderskategorin för det grå guldet. Man måste få dem till att satsa i Blekinge i stället för i Skåne.

Ordnar nostalgiträffar. Nu ordnar företagaren Lars Andersson, Karlskrona, och andra kända Blekingar träffar i Skåne för att få utflyttade 40-talister till att flytta hem igen.

- Det är ett ypperligt tillfälle nu, säger Lars Andersson, som själv har planer på att starta något nytt.

Han påpekar att Blekinge för närvarande har 7 000 arbetslösa och nästa år ökar med 2 000 om det inte kommer in nya friska krafter i länets näringsliv.

Lars Andersson var en av stiftarna när Soft Center i Ronneby byggdes. Då ägde han företaget Blekingedata och var programmerare.

Ledande i näringslivet
Han har också drivit ett chokladföretag och där genom rest mycket i Sverige. Det var då han träffade duktiga blekingar som var ledande personer i näringslivet.

På orter med många utflyttade från länet lyckades han bilda Blekinge Gille där det numera ordnas träffar fyra gånger om året. Blekinge Gille finns på sju orter, bland annat Göteborg, Linköping, Växjö och Kalmar.

- Det är bra att hålla vänskapsbanden säger Lars Andersson.

I hösten flyttade tre av hans vänner tillbaka till Blekinge från Västerås och Örebro.

Jan-Anders Swenson
jan-anders.swenson@bit.se
0455-771 84

Foto: HANS FRIBERG

Som en puls i landskapsgillenas långa och knaggliga levnadslopp verkar gillena i dag åter leva upp, men kanske nu med andra förtecken och förutsättningar.

Man skulle då kunna konstatera att något av den ursprungliga tanken bakom Blekinge Gille fortfarande är levande.

Källor och litteratur

Blekingsekan. Blekinge Gille i Stockholm. Jubileumsskrift 1935–1945. Stockholm 1946

Första årtiondet av Blekinge Gillens Verksamhet. Minnesskrift. Stockholm 1914

Blekingeboken. Årsbok för Blekinge Hembygdsförbund och Blekinge Museum. 1951–58, 1961, 1970

Blekinge Museum, arkivet:

Stadgar för Blekinge Gille. Stockholm 1918

Stadgar för Blekinge Gille. Stockholm 1935

Blekinge Gille:

Årsberättelser

Protokoll

Skrivelser

Tidningsklipp

Appendix

Blekingegillen – översikt

Arvika. Blekinge Gille (1933–58)
Borås. Blekinge Gille (föreslaget 1946, ej bildat)
Eskilstuna. Blekinge Gille (bildat 1949)
Falun. (föreslaget 1945, ej bildat)
Göteborg. Blekinge-Gille (bildat den 14 maj 1903 och till den 26 februari 1909 under namnet Blekinge Sällskap)
Göteborg. Sällskapet Karlskrona-Pojkar i Göteborg (bildat den 30 november 1950)
Gävle. (föreslaget 1945, ej bildat)
Halmstad. Blekinge Gille (bildat den 6 april 1938)
Helsingborg. Blekinge Gille i Helsingborg (bildat den 18 januari 1946)
Kalmar. Blekinge Gille i Kalmar (bildat den 1 april 1945)
Karlstad. (föreslaget, ej fullföljt 1951)
Kristianstad. (föreslaget 1945, ej bildat)
Linköping. Blekinge Gille i Linköping (bildat den 1 februari 1944)
Malmö. Blekinge Gille (bildat 1921)
Motala. Blekinge Gille i Motala (nybildat den 4 februari 1943)
Norrköping. Blekinge Gille (bildat den 12 november 1942)
Stockholm. Blekinge Gille (bildat den 3 januari 1904, nybildat den 26 april 1935)
Stockholm. Karlskronaföreningen Herulerna (bildat den 28 november 1920 av före detta elever vid Högre Allmänna Läroverket i Karlskrona)
Stockholm. Karlskrona-Flickornas Förening I Stockholm (bildat den 29 januari 1946 av före detta elever vid Flickskolan i Karlskrona)
Stockholm. Karlskronaklubben
Stockholm. Blekinge Ungdomsgille i Stockholm
Sundsvall. Blekinge Gille (bildat i mars 1945)
Täby. Föreningen Blekingar i Täby med omnejd (bildad den 8 april 1959)
Västervik. Blekinge Gille (bildat den 22 september 1950)
Västerås. Blekinge Gille i Västerås (bildat 1942)
Växjö. Blekinge Gille (bildat 1946)
Örebro. Blekinge Gille (föreslaget, ej fullföljt 1946)
Östersund. Blekinge Gille (föreslaget, ej bildat 1951)
Chicago. Blekinge Gille (bildat den 20 januari 1927)
Minneapolis-St.Paul. Blekinge Gille of America, Inc. /Blekinge Gille Twin Cities
Önnestad. Blekinge Nation (bildat den 18 december 1950)

BLEKINGE MUSEUM 2003